

1. Legitimita štátu

Štát môže získavať legitimitu rôznymi mechanizmami, ktoré sú vyjadrené v jeho ústavnej konštrukcii.⁵⁸ Teokratický štát staroegyptskej ríše sa opieral o božský pôvod faraóna, ktorý ho oprávňoval neobmedzene vládnuť na zemi. Židia v časoch Starého zákona odvodzovali legitimitu svojich kráľov od aktu pomazania, ktorým bola na kráľa prenesená časť Božej moci. Toto zmocnenie však nebolo nepodmienené – v prípade, že sa takýto panovník odchýlil od Božieho zákona, nasledovala sankcia v podobe úpadku celého štátu a odvedenia ho do zajatia, ktoré dopustil Boh. Starí Rimania a Aténčania odvodzovali časť legitimity štátnej moci od vôle ľudového zhromaždenia či senátu. Bohom zverenú moc vykonávali nad kresťanmi v stredoveku pápeži a králi.⁵⁹ Nemeckí nacisti odvodzovali svoju moc od árijskej krvi, sovietski komunisti zasa od vôle proletariátu (pracujúcej triedy). V liberálnom demokratickom štáte – akým je aj Slovenská republika – je moc štátu odvodená (legitimizovaná) demokratickými voľbami a súladom s hodnotami rovnosti a spravodlivosti, ktoré sú vyjadrené v doktríne ľudských práv. Legitímna moc teda reflektuje a akceptuje predstavy obyvateľstva o svojej želateľnej podobe.⁶⁰

Ak má štát efektívne fungovať, musí sa opierať o právo. Dočasne je síce možné, aby svoju moc prejavoval neobmedzene – teda nebral ohľad na zákony – ale takáto vláda je nestabilná a veľmi náročná na priame donucovanie. Preto sa aj totalitné štáty neskazia zahalovať svoje mocenské akty do rúška súladu s právom.

⁵⁸ Porovnaj: FÁBRY, Branislav – KASINEC, Rudolf – TURČAN, Martin: *Teória práva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, s. 202 – 204.

⁵⁹ V prípade pápežov sa ich legitimita odvodzovala od tzv. apoštolskej postupnosti a primátu sv. Petra. Podľa tejto koncepcie si Ježiš Kristus vyvolil dvanásť apoštolov, ktorých poveril šírením viery a zveril im moc. Za hlavu tohto spoločenstva ustanovil sv. Petra, ktorý bol umučený v Ríme. Rímski biskupi odvodzovali svoju moc nad všeobecnou cirkvou od faktu, že sú nástupcami sv. Petra. K tomu bližšie pozri: BRTKO, Róbert: Pápeži v období absolutizmu. In: *Disputationes scientiificae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, roč. 5, 2005, č. 4/b, s. 62 – 71. Stredovekí európski králi tiež odvodzovali svoju (svetskú) moc od Boha. Moc sa ďalej prenášala na základe pokrvného príbuzenstva tzv. dynastickým princípom, pričom tu zohrávala úlohu aj taká maličkosť, ako pomenovanie dieťaťa konkrétnym krstným menom vyjadrujúcim špecifickú dynastickú príslušnosť či vlastnosti (porovnaj: ZHELTUKHINA, Marina R. et al.: Naming as Instrument of Strengthening of the Dynastic Power in the Early Middle Ages (France, England, Vth-XIth Centuries). In: *International Journal of Environmental and Science Education*, Vol. 11, 2016, 14, s. 7195 – 7205.).

⁶⁰ Porovnaj: KLÍMA, Karel a kol.: *Státověda*. Plzeň : C. H. Beck, 1995, s. 37.

Príkladmi tohto javu sú napríklad tzv. monsterprocesy v 50. rokoch minulého storočia v Československu. Pri nich vôbec nešlo o výkon spravodlivosti, ale o presadenie jednej spoločenskej triedy na úkor druhej a prísne potrestanie ideologických oponentov – všetko však pri snahe dodržať formálne zdanie súladu s právom. O legalite týchto procesov možno pochybovať, pretože hrubým spôsobom porušovali základné procesné práva obvinených. Nepochybne však išlo o nelegitímne procesy.

V prípade, že štát alebo jeho vláda stratí legitimitu v celej spoločnosti alebo v jej dominantnej časti, dochádza k zmene legitimizácie štátnej moci. To sa spravidla deje prostredníctvom revolúcií, keď je starý štátny režim nahradený novým, ktorý sa už opiera o iné legitimizačné zdroje a postupy. Tento jav môžeme demonštrovať na príklade Veľkej francúzskej revolúcie z roku 1789. Starý režim reprezentovaný kráľom Ľudovítom XVI. sa opieral o dynastickú legitimitu, podporu zo strany šľachty a cirkvi. V dôsledku dlhodobých spoločensko-ekonomických zmien však reálne narástla ekonomická moc tretieho stavu – meštianstva. To sa snažilo získať adekvátnejší podiel na moci v štáte. Starý režim mu to však nedovolil, a preto ho násilným spôsobom zvrhlo. Nový režim reprezentovaný Národným zhromaždením už odvodzoval svoju moc od suverenity ľudu – teda mal demokratickú legitimitu. Mnohé demokratické štáty zakotvujú vo svojich ústavách právo na odpor (*ius resistendi*) – teda legálnu možnosť povstať proti nedemokratickému režimu, ktorý odstraňuje a potláča ľudské práva. V Slovenskej republike je toto právo upravené v čl. 32 Ústavy SR.

Nespokojnosť štátu podriadených subjektov sa môže prejavovať aj menej radikálnym spôsobom ako revolúciou – občianskou neposlušnosťou. V tomto prípade ide o oslabenie legitimacy štátu, práva či konkrétnej politiky. Táto nespokojnosť vládnucim signalizuje, že by mali svoje kroky lepšie zdôvodňovať či efektívnejšie presvedčovať ľudí o ich správnosti. V opačnom prípade by ich mali opustiť, pretože inak riskujú, že sa ich legitimita bude ďalej oslabovať.

2. Legitimita práva a jej druhy

Aj samotné právo má svoju legitimitu. Tá je právno-spoločenským fenoménom, ktorý právu zabezpečuje podporu zo strany jeho adresátov. Za právom síce stojí štátne donútenie, ale bolo by veľmi neefektívne, aby k jeho použitiu

muselo dochádzať príliš často. Ideálne totiž je, ak sa adresáti právnych noriem podrobia právu dobrovoľne. Na to, aby tak urobili, ich musí právo o svojej správnosti (oprávnenosti) presvedčiť. V princípe rozlišujeme tri druhy (formy) legitimity práva:

- a) ideovú legitimitu práva,
- b) procedurálnu legitimitu práva,
- c) formálnu (vnútornú, legálnu) legitimitu práva.

Tieto formy zdôvodnenia práva majú principiálne odlišný charakter, preto v tejto kapitole opíšeme, aké sú medzi nimi základné rozdiely.

2.1 Ideová legitimita práva

Ideová legitimita práva spočíva v tom, že poslušnosť adresátov právu sa odvodzuje s ohľadom na jeho obsah. Napríklad ak vecne súhlasíme s tým, že bohatší ľudia majú byť zdaňovaní viac (vyššou sadzbou) ako chudobnejší, tak nemáme problém s tzv. progresívnym zdaňovaním, a veľmi radi sa takej právnej úprave podrobíme. Ak by sme, naopak, s týmto opatrením nesúhlasili – napríklad preto, že to považujeme za ekonomicky škodlivé pre celý štát – tak legitimita tejto právnej normy vo vzťahu k nám bude nižšia. Dokonca, ak budeme s danou právnou úpravou veľmi nespokojní, môžeme sa ju pokúsiť obísť alebo ju rovno porušiť. Ak by takto postupovala dostatočne veľká skupina adresátov právnych noriem, dôjde k celkovému oslabeniu legitimity a efektivity tejto normy.

Od legitimity jednotlivých právnych ustanovení treba odlišovať legitimitu právneho poriadku ako celku. Ak je tento právny poriadok súladný s obsahovými požiadavkami, ktoré naň adresáti kladú, bude vo vzťahu k nim legitímny. Tieto obsahové požiadavky sú na úrovni jednotlivca vyjadrené v jeho svetonázore. Ten predstavuje súbor jeho predstáv o tom, ako má vyzeráť svet okolo neho. Vyjadruje teda to, čo jednotlivec považuje za správne. Ak sa bavíme o spoločenských skupinách a ich predstavách o fungovaní sveta (a teda aj práva), hovoríme o ideológiách. Nimi sa snažia tieto skupiny ovplyvniť aj názory a myšlienky iných ľudí. V neposlednom rade sa nimi pokúšajú vplývať na obsah práva.

Ak je teda nejaká právna úprava súladná s požiadavkami určitej spoločensky významnej ideológie, hovoríme, že táto ideológia poskytuje právu legitimitu. Napríklad Ústava SR, ktorá v čl. 41 ods. 1 definuje manželstvo ako jedinečný zväzok (jedného) muža a (jednej) ženy, sa môže opierať o ideologickú legitimitu,

ktorú jej poskytujú konzervatívne a kresťanské hodnoty, tradície a štruktúry. Naopak, toto ustanovenie bude zo strany liberálnej ideológie považované za nelegitímne, pretože odporuje duchu rovnosti medzi heterosexuálnymi a homosexuálnymi pármí. Výslednica legitimacy tohto ustanovenia bude závisieť od reálneho vplyvu týchto ideológií, ktoré majú v našej spoločnosti. Ak sa právna úprava od týchto spoločenských pomerov odchyľuje, vystavuje sa riziku oslabenia či straty legitimacy.

Rozlišujeme viaceré spoločensky významné ideológie, ktoré podstatným spôsobom ovplyvňujú vnímanie ľudí toho, čo je správne (legitímne). Patria sem tak náboženské doktríny (kresťanská, islamská, budhistická...), ako aj filozofické či politické koncepcie (napr. marxizmus, ateizmus, liberalizmus, racionalizmus, progresivizmus a pod.), ktoré si v pluralitnej spoločnosti navzájom konkurujú. Ak je táto konkurencia vylúčená a ideologický monopol a dominantný vplyv na právo získa jedna z nich, bez ohľadu na reálne spoločenské pomery, hovoríme, že právo je ideologicky deformované, čo má veľmi negatívny vplyv na jeho legitimitu. V krátkodobom horizonte môže byť dočasne efektívne aj bez ideovej legitimacy, ak sa však štátna represia uvoľní, zvyčajne dochádza k odstráneniu ideologicky deformovaného práva. To sa napríklad stalo u nás po tzv. Nežnej revolúcii v roku 1989, keď boli vo veľmi krátkom čase odstránené hlavné ideologické deformácie, ako napríklad vedúca úloha komunistickej strany, štátny dohľad nad náboženstvom či vedou, cenzúra, bola posilnená ochrana súkromného vlastníctva a pod.

2.2 Procedurálna legitimita práva

Je jasné, že idey, svetonázory a ideológie nemôžu byť v pluralitnej spoločnosti jediným zdrojom legitimacy práva. Ako sme naznačili, jednotlivé ideológie si v praxi odporujú, pôsobia v protichodných smeroch. Ak je ich vplyv na adresátov právnych noriem pomerne nerozhodný, vytvárajú nestabilitu a neistotu. Rovnako je potrebné ustanoviť nejaké neutrálne pravidlá, ktoré nám pomôžu určiť, ktoré z protichodných riešení má najväčší vplyv. Ak sú tieto pravidlá ustanovené férovo a rozumne, výsledok tohto procesu zvykne rešpektovať aj strana konfliktu, ktorej riešenie sa nepresadilo. V týchto prípadoch preto hovoríme o legitimitate procedurálnej, lebo jej formou presvedčovania o správnosti (legitimitate) práva nie je poukázanie na jeho obsah, ale na spôsob jeho tvorby. Ide

teda o nájdenie konsenzuálneho riešenia, ktoré by bol akceptované aspoň pre väčšinu spoločnosti.

Historicky môžeme uviesť veľké množstvo rôznych procedúr, ktoré adresáti právnych noriem považovali za relevantné pri určovaní toho, čo je legitímne právo. Jednou z nich je určovanie „vôle bohov“ vo veštiarni v gréckych Delfách, ktorá bola konzultovaná pri každej výraznejšej politickej, spoločenskej či právnej zmene.⁶¹ Ak vyšla negatívna veštba, na daný zákon to pôsobilo delegitimizujúco. Podobne je historickou formou procedurálnej legitimity tradičné zdôvodnenie práva ako dedičstva po predkoch – teda akéhosi nemenného komplexu noriem, ktoré chránia tradičné hodnoty nevyhnutné pre riadny chod spoločnosti a štátu z dlhodobého hľadiska.

V súčasnosti rozlišujeme dve základné druhy procedurálnej legitimity práva, ktoré sú dominantné v našom euroatlantickom právnom okruhu: demokratickú a byrokratickú.

Demokratická procedurálna legitimita spočíva na určujúcej úlohe „vôle ľudu“ pri tvorbe práva. V rámci nej rozlišujeme jej priamu a nepriamu formu. Priama demokratická legitimita sa uskutočňuje prostredníctvom petície či referenda, pri ktorých sa priamo občania (adresáti právnych noriem) vyjadrujú k potrebe schválenia určitého právneho predpisu. Referendum sa môže konať tak na celoštátnej, ako aj na regionálnej (obecnej) úrovni.

Frekventovanejším spôsobom prejavu demokratickej legitimity je jej nepriama forma. Pri nej občania (voliči) vyjadria v demokratických voľbách svoju vôľu tým, že vyberú svojich zástupcov. Tí ich počas volebného obdobia reprezentujú v zastupiteľskom zbore (parlamente, obecnom zastupiteľstve a pod.) a schvaľujú právne predpisy. Toto zastúpenie je časovo limitované a občania majú možnosť v periodicky sa opakujúcich voľbách zmeniť svoju politickú preferenciu.

Tak či onak, adresáti právnych noriem majú podiel na moci a môžu priamym či nepriamym spôsobom vyjadriť svoj súhlas či nesúhlas s predkladaným legislatívnym riešením. Legitimita práva je teda zabezpečená ich účasťou na normotvornom procese – na ich dvojjedinom postavení ako „normotvorcov“ a adresátov práva zároveň.

⁶¹ Napríklad legendárny zakladateľ Sparty Lykurgos údajne konzultoval orákulum v Delfách pred tým, ako zaviedol svoje reformné zákony. Porovnaj: DIODORUS: *Bibliotheca historica*, 7, 12, 5; PLUTARCHOS: *Moralia*, 239; HERODOTUS: *Histories*, A.65, 2 – 4.

Tento spôsob procedurálneho odôvodnenia legitimacy štátnej moci a práva prostredníctvom poukázania na existenciu zastúpenia v zákonodarnom rozhodovacom procese bol použitý napríklad pri Vyhlásení nezávislosti Spojených štátov Amerických 4. júla 1776. Touto deklaráciou bola, okrem iného, vyhlásená neplatnosť zákonov formulovaných britským parlamentom na území bývalých 13 amerických kolónií. Jedným z hlavných argumentov pre tento extrémny krok vo vzťahu k strate legitimacy a legality celého dovtedajšieho právneho poriadku bola zásada *no taxation without representation* (teda „žiadne zdaňovanie bez zastúpenia v parlamente“). Keďže britský kráľ Juraj III. dlhodobo odmietal, aby zástupcovia amerických kolónií boli reprezentovaní v britskom parlamente, v kolóniách rástla nespokojnosť s výškou a spôsobom ustanovovania daní. Kolonisti ich považovali za neprimerané a neoprávnené – práve s poukazom na skutočnosť, že sa na ich ustanovovaní nemali možnosť podieľať. Absencia demokratickej procedurálnej legitimacy tu teda mala zásadný podiel na strate legitimacy právneho poriadku ako celku.

Naproti tomu, **byrokratická procedurálna legitimita** vychádza z tézy, že najlepšie rozhodnutia s ohľadom na prijatie a modifikáciu právnych noriem urobia odborníci. Keďže právo dnes rieši značne odborne komplikované otázky rôznorodých oblastí ľudského a spoločenského života, len informovaní odborníci dokážu robiť kvalifikované rozhodnutia. Napríklad prípustné hranice škodlivín vo vzduchu či vode vie adekvátne určiť len odborník z danej oblasti so vzdelaním v odbore chémie. Podobne technické normy v oblasti stavebníctva nevie určiť nikto iný len odborník na stavebníctvo či statiku. Preto je normotvorba v týchto špecifických oblastiach zverená špecializovaným úradom budovaným na báze profesionalizmu. Toto rozhodovanie nie je demokratické, pretože nepriznáva rovnakú váhu hlasu každému adresátovi právnych noriem. Jeho legitimita sa opiera o expertnosť, objektivitu a vecnú správnosť finálnych riešení.

Medzi demokratickou a byrokratickou (expertnou) formou procedurálnej legitimacy existuje v súčasnosti stále napätie. Adresáti právnych noriem na jednej strane chcú byť súčasťou rozhodovacích procesov a vyjadrovať sa priamo k verejným veciam, ktoré sa ich dotýkajú. Na strane druhej sa však práve demokratickými voľbami vygenerovaným zástupcom ľudu vyčíta, že nerozumejú veciam, ktoré normatívne upravujú. Ak si však ľud praje práve takýchto zástupcov, koho je to chyba a kto má prípadne niešť zodpovednosť za negatívne následky takéhoto rozhodovania?

Byrokraticky budované orgány sa spravidla vyznačujú väčšou expertnou kompetenciou. Na strane druhej sú často izolované od zdroja moci (ľudu), ktorý môže mať pocit, že sa rozhoduje mimo jeho dosahu. Rovnako môže reálne dochádzať k zneužitiu moci a k vzniku oligarchie – teda vlády obmedzeného množstva jednotlivcov. Nájdenie správneho pomeru medzi demokratickým a expertným rozhodovaním je v súčasnosti azda najväčšou výzvou pre procedurálnu legitimitu práva moderných štátov.

2.3 Vnútoraná (legálna) legitimita práva

Ideová a procedurálna forma legitimacy dodáva právu presvedčovaciu silu z externých zdrojov. Tieto formy teda hľadajú pre právo zdôvodnenia, ktoré sa nachádzajú mimo neho. Ideová legitimita sa odvoláva na prevažujúce spoločenské ideologické formy, procedurálna legitimita sa odvíja od politických procesov.

Právo samotné používa u adresátov určitú sebe vlastnú autoritu. Všetci totiž máme v sebe zakódované, že sa nemáme správať tak, ako sa to nesmie. Čiastočne sa síce môžeme báť sankcie – resp. represie zo strany štátu v prípade porušenia právnej povinnosti – no snaha byť v súlade s právom je bežným psychologickým nastavením „normálneho človeka“. Vnútoraná legitimita práva sa teda môže opierať o **vnútorné psychologické nastavenie** jednotlivca principiálne byť s ním v súlade.⁶²

Súčasne s tým môže na adresáta pôsobiť presvedčujúco, ak je právo vnútorne konzistentné, logicky opodstatnené a vzájomne si neodporujúce. Ide o predstavu o práve ako **racionálnom poriadku vecí**, ktorý vytvoril človek a jeho um tak, ako najlepšie vedel. Možno síce má nejaké chyby – ktoré sa postupne odstraňujú – ale je to predsa len poriadok vytvárajúci veľkú mieru istoty a predvídateľnosti v ľudských životoch. Ak by sme teda tento poriadok svojvoľne narúšali pre dosiahnutie osobného prospechu, kto zabráni ostatným, aby nekonali podobne? Naše rešpektovanie autority práva má v konečnom dôsledku pozitívne dôsledky aj pre nás samotných, nielen pre spoločnosť.

Veľkú snahu o rozpracovanie legitimacy práva ako právu vlastného fenoménu nezávislého od spoločenskej reality vyvinuli právní pozitivistí. V koncepcii

⁶² Porovnaj: LUHMANN, Niklas: *Legitimation durch Verfahren*. Neuwied : Luchterhand, 1969, s. 28.

právneho pozitivizmu je legitimita stotožňovaná s legalitou.⁶³ Právo je teda zo svojej podstaty automaticky legitímne, pretože je platné – teda prijaté kompetentnou autoritou so zákonodarnou mocou. Ak je niečo ilegálne, stáva sa to zároveň aj nelegitímnym.⁶⁴ Právny pozitivizmus teda oddelil právo od okolitej spoločenskej reality, čím z neho vytvoril autonómny normatívny systém s vlastnými pravidlami a zákonitosťami.

Potreba jeho zdôvodnenia však naďalej ostala prítomná. Externé legitimitačné mechanizmy boli z povahy veci nevyhovujúce, keďže by do práva zanášali cudzorodé prvky. Predsa ak by sa napríklad zmenila prevažujúca procedurálna legitimitačná formula – napríklad by došlo k revolúcii – priznali by sme, že právo je závislé od politiky. Pritom právní pozitivisti chceli dosiahnuť presný opak – aby bolo právo od okolitej reality nezávislé a samostatné.

Preto pozitivistická právna doktrína formulovala autonómne „samozdôvodňovacie“ mechanizmy práva. Tie mali fiktívny charakter, pretože boli nezávislé od spoločenskej reality. Išlo napríklad o fikciu spoločenskej zmluvy,⁶⁵ fikciu politického suveréna⁶⁶ či fikciu základnej normy.⁶⁷ Každý síce vedel, že spoločenská zmluva sa reálne nikdy neuzavrela, ale ako vysvetlenie tento argument poslúžil na podporu legitimacy práva. Rovnako každý vedel, že idea politického suveréna je do určitej miery zjednodušením, pretože reálne sa táto pozícia vyvíjala postupne počas mocenského zápasu panovníka a šľachy, prípadne panovníka a cirkvi, o moc. Taktiež základná norma – teda pomyselná prvá ústava – bola len teoretickou pomôckou. Napriek tomu sa v rámci tejto teórie vychádzalo z principiálnej platnosti týchto fikcií, aby sa dosiahla vnútorná legitimizácia práva. Teda zakotvenie legitimacy práva v sebe samom.

Problém samozdôvodnenia práva v zmysle koncepcií právneho pozitivizmu spočíva v tom, že už naznačené právne fikcie legitimacy práva v sebe v konečnom dôsledku odkazujú na spoločenskú realitu. Fikcia spoločenskej zmluvy je predsa abstraktným vyjadrením reálneho presvedčenia ľudí o tom, že od štátu

⁶³ Porovnaj: PŘIBÁŇ, Jiří: Legitimitační fikce legality. In: *Teoretické problémy práva na prahu 21. století : Pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Boguszaka, DrSc.* Praha : Karolinum, 2002, s. 38.

⁶⁴ Porovnaj: RADBRUCH, Gustav: *The Legal Philosophies of Lask, Radbruch and Dabin.* (trans. K. Wilk). Cambridge : Harvard University Press, 1950, s. 125.

⁶⁵ HOBBS, Thomas: *Leviathan.* Oxford : Clarendon Press, 1909, kap. 16.

⁶⁶ Porovnaj: BODIN, Jean: *Six Book of the Commonwealth.* Oxford : Elden Press, 1955, s. 25 – 36.

⁶⁷ Porovnaj: KELSEN, Hans: *Ryzí nauka právní.* Brno, Praha : Orbis, 1933, s. 32 – 38.

ako politicko-právnej inštitúcie môžu očakávať nejaký štandard základných práv, pričom sú povinní rešpektovať, čo od nich štát oprávnene vyžaduje, aby tento štandard bolo možné udržať. Jej relevantnosť teda nevychádza z nejakej „abstraktnej“ krásy či formálnoprávnej čistoty, ale jednoducho z toho, že adresáti „veria jej príbehu“. ⁶⁸ Podobne aj fikcia politického suveréna vychádza z presvedčenia adresátov právnych noriem o tom, že je potrebné zveriť konečnú svetskú moc do rúk jedinej autority, aby sa tak zabránilo mocenským sporom potenciálne ústiacim do spoločenskej nestability až krvipreliačia. Rovnako aj fikcia základnej normy vychádza z presvedčenia adresátov o tom, že právo je kontinuálny fenomén, ktorý rovnako ako všetko na tomto svete má svoj prirodzený počiatok. Oddelenosť týchto fikcií od spoločenskej reality je teda „fiktívna“, ne-reálna a principiálne nepravdivá. ⁶⁹

Legitimita (práva a moci) je totiž to, o čom ľudia veria, že je správne. Slovmi seriálovej postavy, ktorú sme citovali v úvode tejto kapitoly, je to „tieň na stene“, a aj zdanlivo chabé vysvetlenie (ak ho pozorujeme pod jasným svetlom racionálneho uvažovania) môže v prípade vnímania bežnými ľuďmi poslúžiť vysoko efektívne a presvedčiť ich o svojej pravde. Naproti tomu, sofistifikované konštrukty a komplikované teórie taký presvedčivý účinok vnímateľný väčšinou spoločnosti mať nemusia. Keďže *človek je mierou všetkých vecí: jestvujúcich že sú, a nejestvujúcich, že nie sú*. ⁷⁰ Ak existuje oblasť ľudského poznania, kde tento výrok platí najviac, tak je to práve právo a jeho legitimita.

⁶⁸ O legitimitate ako o príbehu, ktorý môže mať vo vzťahu k adresátom presvedčovaciu funkciu tak na individuálnej, ako aj na globálnej úrovni, prvýkrát hovoril francúzsky filozof Lyotard (porovnaj: LYOTARD, Jean François: *O postmodernismu (Postmoderno vysvětlované dětem, Postmoderní situace)*. Praha : Filosofia, 1993, s. 30.). K tomu bližšie pozri: HAPLA, Martin: *Lidská práva bez metafyziky: legitimita v (post)moderní době*. Brno : Masarykova univerzita, 2016, s. 77 a nasl.

⁶⁹ Český právny teoretik a sociológ Jiří Příbáň v tejto súvislosti používa pojem „infikcie“, ktorým označuje jav, keď anonymné a neosobné štruktúry práva sú nakazené (infikované) úplne odlišnými naratívnyimi pravidlami. Porovnaj: PŘIBÁŇ, Jiří: Legitimita práva, intimita a „infikce“. In: *Sociologický časopis*, roč. 33, 1997, č. 2, s. 115.

⁷⁰ Ide o výrok pripisovaný gréckemu stoickému filozofovi Protagorovi. Porovnaj: Sextus Empiricus: *Adversus mathematicos*, 7,60.

OTÁZKY A ÚLOHY

1. Aký je rozdiel medzi legitimitou a legalitou?
 - a) Môže byť legálna štátna moc nelegitímna? Ak áno, uveďte dva príklady.
 - b) Môže byť legitímna štátna moc nelegálna? Ak áno, uveďte dva príklady.

2. Aké boli zdroje legitimity štátnej moci v týchto štátnych celkoch?
 - a) staroveká Rímska republika
 - b) stredoveké Francúzske kráľovstvo za vlády Kapetovcov
 - c) Rakúsko-Uhorsko za vlády Františka Jozefa
 - d) Československá republika v rokoch 1918 – 1938
 - e) nacistické Nemecko v rokoch 1933 – 1945
 - f) Sovietsky zväz v rokoch 1917 – 1991
 - g) Iránska islamská republika od roku 1979

3. O akú legitimitu sa opiera Slovenská republika? Svoju odpoveď zdôvodnite.

4. Čo je to legitimita práva a aké plní funkcie?

5. Aké druhy legitimity práva rozoznávame? Stručne ich charakterizuje a uveďte po dva príklady na ich reálne pôsobenie.

6. Aké dôsledky môže mať oslabenie alebo strata legitimity práva vo vzťahu k:
 - a) jednotlivým adresátom právnych noriem,
 - b) celej spoločnosti?

7. O čo sa opiera tzv. vnútorná (legálna) legitimita práva? Dokáže v súčasnosti v podmienkach Slovenskej republiky plne zabezpečiť legitimitu právneho poriadku?